

รายงานผลการติดตามและประเมินโครงการ
นวัตกรรมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน

“ห้วย ฮัก รักษ์ แปะ”

เทศบาลตำบลบ้านแปะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

ปัจจุบันแนวโน้มการท่องเที่ยว กำลังเกิดกระแสการมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเริ่มแสวงหาประสบการณ์ตรงจากการสัมผัสวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต และศึกษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวลักษณะนี้จำเป็นต้องผสมผสานองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเข้ากับการวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามที่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)

เทศบาลตำบลบ้านแปะ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีบทบาทในตลาดท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น จึงได้ริเริ่มโครงการ”นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ห้วย อัก รักษ์ แปะ” ขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มาสสนับสนุนการวางแผนสร้างโอกาสทุนวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นได้ ตลอดจนนำมาประกอบการกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตอุทยานแห่งชาติ ในอนาคตและส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

งานติดตามและประเมินโครงการ
เทศบาลตำบลบ้านแปะ
พฤศจิกายน ๒๕๖๕

หลักการและเหตุผลของนวัตกรรม

ตำบลบ้านแปะ ตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรจำนวนประมาณ ๓,๘๘๓ คน ครัวเรือน ประกอบด้วย ชนพื้นเมือง ชนเผ่าปกาเกอะญอ ชนเผ่าม้ง ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีรายได้ครัวเรือนประมาณ ๖๒,๘๕๐ บาทต่อปี จากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้วยการพิจารณาถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทาย ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis สะท้อนให้เห็นว่า ตำบลบ้านแปะ มีจุดแข็งทางด้านวัฒนธรรมชุมชน ทรัพยากรทางธรรมชาติสวยงามและอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว (Magnet) อาทิ วัดและเจดีย์สำคัญ พืชดอกไฮเดรนเยีย อุทยานแห่งชาติที่รองรับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับกระแสท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากนี้ ตำบลบ้านแปะ ยังตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ และมีระยะทางไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอันโด่งดังของจังหวัด เช่น อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านโอกาสสำคัญของตำบลบ้านแปะ อย่างไรก็ตาม ตำบลบ้านแปะกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่ไม่ได้วางแผนทางบริหารจัดการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านองค์ความรู้ของผู้คนในพื้นที่ต่อแนวปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมชุมชนในระยะยาว

“โครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ห้วย รัชช อัก แปะ” เป็นโครงการที่มุ่งเน้นการนำนวัตกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมสีเขียว มาใช้ในการออกแบบและพัฒนาประเทศจากฐานรากโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการส่งมอบคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นให้กับชุมชนท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนในเทศบาลตำบลบ้านแปะ ๓ ประการ ได้แก่

(๑) การเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Knowledge) เพื่อให้สามารถนำความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาพัฒนาต่อยอดจากฐานความเข้มแข็งเดิมของชุมชน ในด้านทรัพยากรชีวภาพ และผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าแปรรูปทางการเกษตรของชุมชน เช่น การแปรรูปดอกไฮเดรนเยีย เป็นดอกไม้แห้ง จำหน่ายเป็นของฝากของที่ระลึก การสร้างงานศิลปะ ผ้าทอ หรือสินค้าสร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิดของพืชมงคลไฮเดรนเยียและวัฒนธรรมพื้นถิ่น การแปรรูปพืชสมุนไพรต่างชาติ หรือสมุนไพรฝรั่ง ที่สามารถปลูกได้คุณภาพดีในชุมชนมาแปรรูปทั้งแบบเป็นผง และแบบแห้งจำหน่าย จากเดิมที่มีการจำหน่ายแบบสดเท่านั้น การพัฒนาเมนูอาหารพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวจากพืชผลทางการเกษตรในพื้นที่ การสร้างสรรค์เครื่องดื่มเฉพาะถิ่น เป็นต้น

(๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วมภายใต้แนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green CBT – Community Base Tourism) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและผู้ประกอบการในชุมชนมีแนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด โดยเน้นการลดปริมาณของเสียให้น้อยลงหรือเท่ากับศูนย์ โดยการจัดการคัดแยกขยะในชุมชน การนำขยะทางการเกษตรหรือขยะเปียกไปทำเป็นปุ๋ยหมักเพื่อนำกลับมาใช้ใส่พืชผักที่ปลูก การนำขยะขวดพลาสติกไปจำหน่าย เพื่อนำเงินจากการจำหน่ายมาจัดซื้อถุงขยะ หรือทำจุดทิ้งขยะ พร้อมกันนั้น ยังส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ชุมชน และนักท่องเที่ยวเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวสัมผัส

ประสบการณ์และการท่องเที่ยวที่มีความหมาย (Meaningful Travel) เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวปลูกป่าต้นน้ำ กิจกรรมท่องเที่ยวทำฝายชะลอน้ำ และกิจกรรมท่องเที่ยวทำแนวป้องกันไฟป่า เป็นต้น

(๓) การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Green Connection) โดยมีเทศบาลตำบลบ้านแปะทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการส่งเสริมและขับเคลื่อน ผ่านกิจกรรมที่มีลักษณะการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การเสวนา การสาธิต และการสร้างสถานการณ์จำลอง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ ภาครัฐเครือข่ายจากสถาบันวิจัย มูลนิธิ หรือเครือข่ายในสังคม เช่น กลุ่มจิตอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มบัณฑิตคืนถิ่น เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงและแนวทางการดำเนินโครงการที่ได้นำเสนอในข้างต้น จะเห็นได้ว่า โครงการ “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ห้วย รัชช อัก แปะ” มีจุดเด่นในการนำนวัตกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมสีเขียวมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากระบวนการเพื่อสิ่งแวดล้อม (Development to Environment Process) และ รูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Management Model) เช่น การนำเสนอสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมแนวปฏิบัติในธุรกิจท่องเที่ยวชุมชนที่เน้นการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดการใช้วัตถุดิบ และป้องกันผลกระทบทางลบกับสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการลดของเสีย ของมีพิษ และการนำวัตถุดิบกลับมาใช้ใหม่ อันไม่เพียงแต่จะช่วยปกป้องและรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของตำบลบ้านแปะให้ยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ประชาชนในชุมชนเกิดรายได้เสริม สามารถนำเสนอสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกระแสท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่เน้นความยั่งยืน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น สร้างรายได้ภายในชุมชน และสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับประชาชนตำบลบ้านแปะ และคนรุ่นหลัง

สภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไข

๑) การสร้างความพร้อมของชุมชนท่องเที่ยวตำบลบ้านแปะต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้วยการพิจารณาถึง จุดอ่อน และความท้าทาย ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น จะพบว่า ตำบลบ้านแปะกำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่ไม่ได้วางแผนทางบริหารจัดการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านองค์ความรู้ของผู้คนในพื้นที่ต่อแนวปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อันจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมชุมชนในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดทิศทางและวางแผนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมโดยการนำนวัตกรรมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมสีเขียวมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวในเทศบาลตำบลบ้านแปะให้มียุทธศาสตร์ด้านการจัดการชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Knowledge) และการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วมภายใต้แนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green CBT – Community Base Tourism)

๒) การวางแผนที่เชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม

เทศบาลตำบลบ้านแปะ ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยสนับสนุนนักวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมศิลปากร เข้ามาศึกษาพร้อมทั้งได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อรับเอาองค์ความรู้เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ จากการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมา พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านแปะยังขาดการวางแผนที่เชื่อมโยง และยังมีความขัดแย้งในพื้นที่เกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมของคนในพื้นที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว และขาดการประสานงานด้านข้อมูลกับผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เข้ามาประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชน ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (Green Connection) โดยมีเทศบาลตำบลบ้านแปะทำหน้าที่เป็นแกนหลัก

๓) ความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนท่องเที่ยว

ที่ผ่านมา การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแปะ อาศัยการสนับสนุนโดยเทศบาลตำบลในฐานะพี่เลี้ยง ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร และประสานงาน อันจะทำให้ชุมชนต้องคอยพึ่งพิงภาครัฐและไม่เป็นผลดีในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ โครงการ “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ห้วย รั้ง อี๋ แปะ” จะเป็นการยกระดับศักยภาพของชุมชนโดยการรับฟังปัญหา ค้นหาจุดอ่อน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนให้มากขึ้น เกิดเป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ตัวตนของ ออกแบบสร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น และเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวสีเขียวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยใช้หลัก ๕ ก. เป็นแนวคิดในการดำเนินงานและเป็นแนวทางการบริหารจัดการ ดังนี้

ก๑ กลุ่ม : จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านแปะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวมพลังในการจัดทำกิจกรรมให้สำเร็จ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ความคิดเห็น เป็นสื่อกลางในการประสานงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

ก๒ กรรมการ : จัดทำโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวฯ เพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคนในโครงสร้างให้ชัดเจนที่คนทุกกลุ่ม สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการให้เป็นระบบมากขึ้น

ก๓ กติกา : ตั้งกฎ กติกาการทำงานร่วมกัน กำหนดกฎ ระเบียบของนักท่องเที่ยว เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการดำเนินงาน

ก๔ กิจกรรม : การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ตามแนวคิดท่องเที่ยวสีเขียว โดยอาศัยต้นทุนวิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และแหล่งธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

ก๕ กองทุน : จัดระบบกองทุนกลุ่มท่องเที่ยว ให้มีมาตรฐาน และกระจายผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรมและเป็นระบบ

ภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากยุคสมัยแรกๆ ที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวชายหาด (Beach Tourism) เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก ได้เปลี่ยนไปสู่ยุคที่สอง คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจด้านวัฒนธรรมและใส่ใจกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวและยุคที่สาม มาสู่ยุคแห่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบปะพูดคุยกับคนในท้องถิ่น สามารถเรียนรู้ซึมซับความคิด อารมณ์ความรู้สึก และมีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ และผู้คนเจ้าของพื้นที่ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเหมือนว่าเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่นั้นๆ และเป็นผลให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น

ทั้งนี้ มีคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญและองค์กรต่างๆ ไว้ในหลายความหมาย ดังนี้

ประเด็นเปรียบเทียบ	UNESCO Santa Fa	Chartes Landy	Raymond & Richards	DASTA (อพท.)
เน้นการเรียนรู้ในด้าน	- วัฒนธรรม - ศิลปะ - เอกลักษณ์ของสถานที่	- วัฒนธรรม - ประเพณี - ความเป็นอยู่ของสถานที่ - วิถีชีวิตประจำวัน	- วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์	- วัฒนธรรม - ประวัติศาสตร์ - ศิลปะ - วิถีชีวิตชุมชน - เอกลักษณ์สถานที่
วิธีการเรียนรู้	- ประสบการณ์ตรง - มีส่วนร่วมกับผู้คนเจ้าของวัฒนธรรม	- ประสบการณ์ตรง - ร่วมสร้างประสบการณ์ดี ๆ กับผู้คนในท้องถิ่น	- ประสบการณ์ตรง - มีส่วนร่วมในกิจกรรมจากประสบการณ์จริง (การได้สนทนาพูดคุย)	- ประสบการณ์ตรง - ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่

จากนิยามดังกล่าว พบว่า จุดสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรม โดยมีวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของนักท่องเที่ยวเป็นหัวใจสำคัญ

ผลสรุปจากนวัตกรรมครั้งนี้ สามารถให้คำนิยามได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชุมชนหรือสถานที่นั้นๆ จากประสบการณ์ตรง หรือร่วมสร้างประสบการณ์ที่ดีกับเจ้าของวัฒนธรรม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทั้งจากการพูดคุย ทดลองทำ และการใช้ชีวิตร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการชุมชนท่องเที่ยวสีเขียว
๒. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของชุมชนท่องเที่ยวภายใต้แนวปฏิบัติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๓. เพื่อให้เกิดชุมชนท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สามารถสร้างกระทบเชิงบวกทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
๔. เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ในการต่อยอด หรือสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มเป้าหมายผู้ได้รับผลประโยชน์

- ชุมชน: ได้มีส่วนร่วมในโครงการ และส่งเสริมการท่องเที่ยว เกิดรายได้
- เทศบาล : ได้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และได้ทำเนียบองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อัตลักษณ์ของชุมชน
- นักท่องเที่ยว : ได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีความหมายและมีประโยชน์ มีส่วนร่วมต่อการสร้างความยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยว
- ประชาชน : กระบวนการมีส่วนร่วม รวมกันวางแผน ตัดสินใจและเสริมสร้างอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนหรือสถานที่นั้นๆ จากประสบการณ์ตรง หรือร่วมสร้างประสบการณ์กับเจ้าของวัฒนธรรม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ ทั้งจากการพูดคุย ทดลองทำและการใช้ชีวิตร่วมกัน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural and Heritage Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเรียนรู้จากวัฒนธรรมและมรดกทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ที่กว้างไกล จากการมีประสบการณ์ในแหล่งวัฒนธรรมที่คงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่คนในอดีตคิด ทำขึ้น แสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย

- ๑) **ทุนวัฒนธรรมชนิดจับต้องได้ (Tangible)** เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องแต่งกาย อาหาร และผลงานทางศิลปะ
- ๒) **ทุนวัฒนธรรมชนิดจับต้องไม่ได้ (Intangible)** เช่น ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลปะการแสดง และวิถีชีวิต

เอกลักษณ์ หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีส่วนร่วมหรือลักษณะที่แสดงความเป็นอย่างเดียวกันของคนในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งแตกต่างจากลักษณะร่วมของคนในสังคมอื่น เช่น ชุมชนนี้มีเอกลักษณ์ที่อยู่ท่ามกลางเขาเป็นผ้าทอของชนเผ่าปกากะญอ หมายความว่าคนในชุมชนนี้มีอาชีพทอผ้า ซึ่งส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า เอกลักษณ์ ในความหมายว่าลักษณะอันเป็นเฉพาะมีหนึ่งเดียวของสิ่งๆหนึ่ง เช่น ภาษาไทยและธงชาติไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นต้น

อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ ซึ่งตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะอาจมีมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงกว่าร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ และมีภูมิอากาศที่หนาวเย็นตลอดทั้งปี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่นับถือ หรือรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูง เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเป้าหมายการทำงานครอบคลุมพื้นที่ ซึ่งผู้ร่วมดำเนินโครงการมาจากภาคีเครือข่าย ตัวแทนกลุ่ม ที่สามารถดึงศักยภาพของบุคคลเหล่านั้นออกมาผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวได้แก่ นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติเรียนรู้ไปด้วยกัน ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองไปพร้อมกัน และทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ของการท่องเที่ยวร่วมกันถึงแม้จะมีบางส่วนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่เป็นผลประโยชน์ทางอ้อมที่ประชาชนได้รับ ได้แก่

๑. การกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน เช่น การขายผลิตภัณฑ์ทางเกษตรจากชุมชน เพื่อใช้ประกอบอาหาร หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในชุมชน ฯ เป็นการกระจายรายได้ให้ชุมชนอย่างแท้จริง

๒. เกิดการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับตำบล เช่น การทอดผ้ามือจากชนเผ่าปกากะญอ ชนเผ่าม้ง คนทั่วไป รวมไปถึงการเกิดเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เชื่อมโยงไปในระดับจังหวัดและภูมิภาค ซึ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวฯ ได้เข้าไปเป็นสมาชิกของสมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

๓. เกิดการจ้างงานในชุมชน เช่น การให้บริการยานพาหนะ เพื่อรับส่งนักท่องเที่ยวการเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การเป็นนักสื่อความหมายและครูภูมิปัญญาในช่วงที่ว่างจาก งานประจำ เพราะการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้คนทุกเพศทุกวัย ทุกการศึกษา ทุกบทบาทหน้าที่สามารถเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันได้ เช่น คณะกรรมการกลุ่มฯ ภูมิปัญญา นักสื่อความหมายชุมชน และประชาชนทั่วไป เป็นต้น

๔. เกิดความเข้มแข็งในชุมชน เพื่อรักษาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ของตนเอง เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕. เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าปกากะญอ ชนเผ่าม้ง และชาติพันธุ์อื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้เผยแพร่วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมให้กับคนในและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

๑. เพื่อต้องการทราบความพึงพอใจของประชาชนที่มาให้บริการ/เข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน “ห้วย อัก รักษ์ แปะ” เทศบาลตำบลบ้านแปะ ประจำปี ๒๕๖๕

๒. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ

๓. เพื่อนำผลจากการติดตามและประเมินผลโครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน “ห้วย อัก รักษ์ แปะ” เทศบาลตำบลบ้านแปะ ประจำปี ๒๕๖๕ ไปเป็นข้อมูลตามยุทธศาสตร์การพัฒนาฯ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ปรับปรุงการดำเนินโครงการของเทศบาลตำบลบ้านแปะ ให้เกิดประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานต่อไป

เครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คุ่มค่า มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้น คณะกรรมการติดตามและประเมินโครงการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน “ห้วย ฮัก รักษ์ แปะ” จึงได้ทำการติดตามและประเมินผลโครงการโดยได้ดำเนินการสุ่มสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่ร่วมโครงการฯ โดยให้เจ้าหน้าที่แจกแบบสอบถามที่กำหนดไว้ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน ๑๐๐ ชุด ประกอบด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตเพิ่มเติม เพื่อนำมาประมวลและสรุปผลในส่วนของคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินโครงการในครั้งต่อไป ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาทรัพยากร วิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยว และความต้องการ จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ตำบลบ้านแปะ

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบ้านแปะ

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบ้านแปะ

การเลือกพื้นที่จัดทำโครงการ

กลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๔ ชุมชน ได้แก่ อย่างไรก็ตามพบว่ามี ๒ ชุมชนที่มีความโดดเด่นในลักษณะของการรวมกลุ่มตั้งถิ่นฐานและบริบทพื้นที่ โดยทั้ง ๒ ชุมชนดังกล่าว เป็นชุมชนที่มีการรวมตัวอยู่อาศัยเป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ปากะญอและชุมชนชาติพันธุ์ม้ง โดยเฉพาะและมีอาณาบริเวณที่ชัดเจน รวมถึงเป็นพื้นที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ ต่าง ๆ แตกต่างจากชุมชนอื่นที่ อยู่อาศัยปะปนร่วมกับ คนกลุ่มอื่น ดังนั้น เทศบาลตำบลบ้านแปะ จึงเลือกเก็บข้อมูลและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในสองชุมชนดังกล่าว เพื่อให้ เกิดความสะดวกในการจัดการท่องเที่ยวที่มี ลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ และนักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ของชาวปากะญอและวัฒนธรรมของชาวม้งได้อย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

เทศบาลตำบลบ้านแปะใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document and Research Review) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสนทนากลุ่มแบบ กลุ่มขนาดเล็ก (Mini Focus Group) และการประเมิน (Evaluation) กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบ้านแปะ ตามหลักเกณฑ์การพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งจัดทำขึ้นโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

๒. วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย การเก็บ ข้อมูล ผ่านแบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

การเตรียมข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ประกอบในการศึกษา จำแนกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่

- ข้อมูลภายนอกชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้อีกด้วย การสัมภาษณ์ สอบถาม เช่น กิจกรรม ท้องถิ่น ภายภาพพื้นที่ ความเชื่อ วัฒนธรรมในชุมชน จุดเด่น จุดด้อยในชุมชน เป็นต้น นโยบายของภาครัฐ เป็นต้น

- ข้อมูลบริบทภายในชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้จาก สังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่บุคคล ห้องสมุดหรือหน่วยงาน อื่นๆ เก็บรวบรวมไว้แล้ว เช่น รายงาน การวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ Web-site และสถิติที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัย รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

การสำรวจศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน

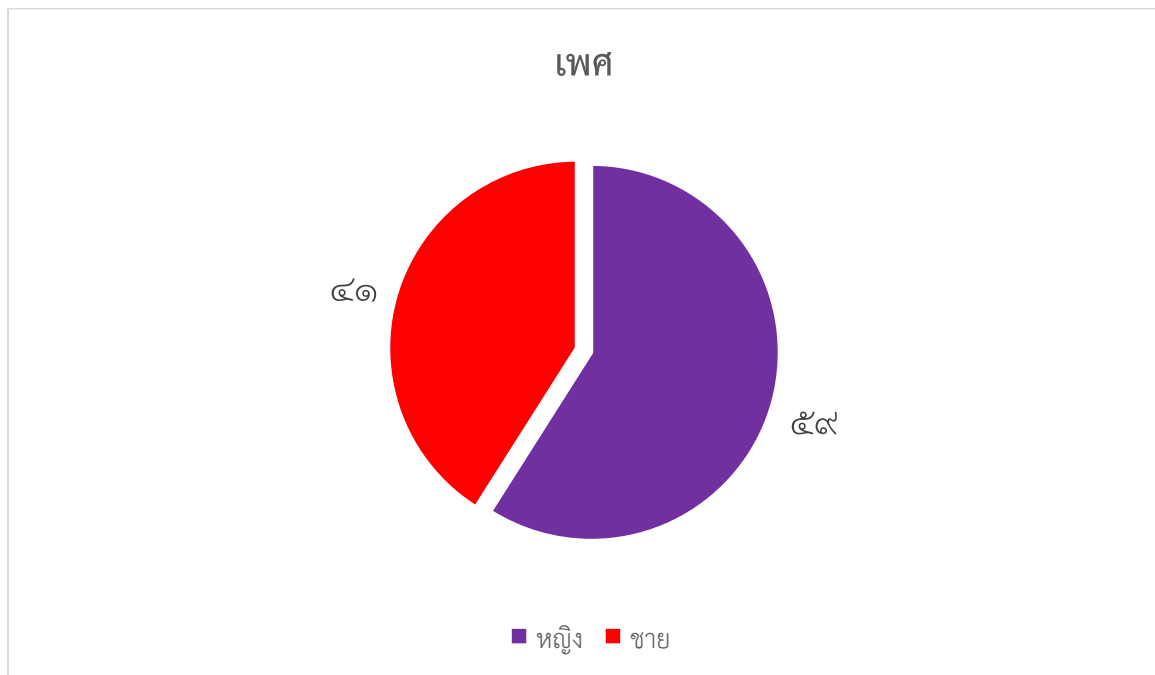
ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เป็นการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Desk Research) เพื่อให้เห็นภาพรวมของชุมชนที่ชัดเจนถึงรายละเอียด และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหลักดังกล่าว

พฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว

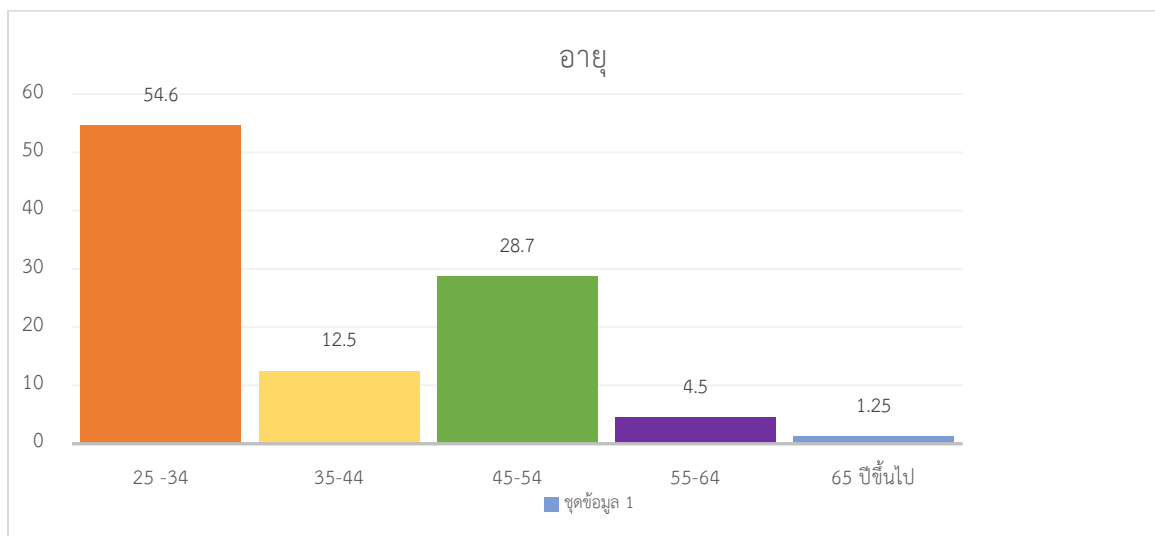
ตารางที่ ๑ โครงสร้างทั่วไปของนักท่องเที่ยว

เพศ	ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากกว่าเพศชาย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๙.๐๐ และร้อยละ ๔๑.๐๐ ตามลำดับ
อายุ	ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕ – ๓๔ ปี รองลงมา คืออายุระหว่าง ๔๕ – ๕๔ ปี ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวในวัยนี้มีความต้องการอิสระ ใช้เวลาว่างในการท่องเที่ยวและต้องการประสบการณ์ในชีวิต
สถานภาพ	กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานะโสด นิยมท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มที่สมรสแล้ว
ระดับการศึกษา	ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ที่ระบุว่า เมื่อบุคคลมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ก็จะนิยมเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น
รายได้ต่อเดือน	ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาทรองลงมาเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้ง ๒ กลุ่มนี้รวมกันมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๘๐
อาชีพ	ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด รองลงมา เป็นกลุ่มอาชีพรับราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักเรียน/นักศึกษา

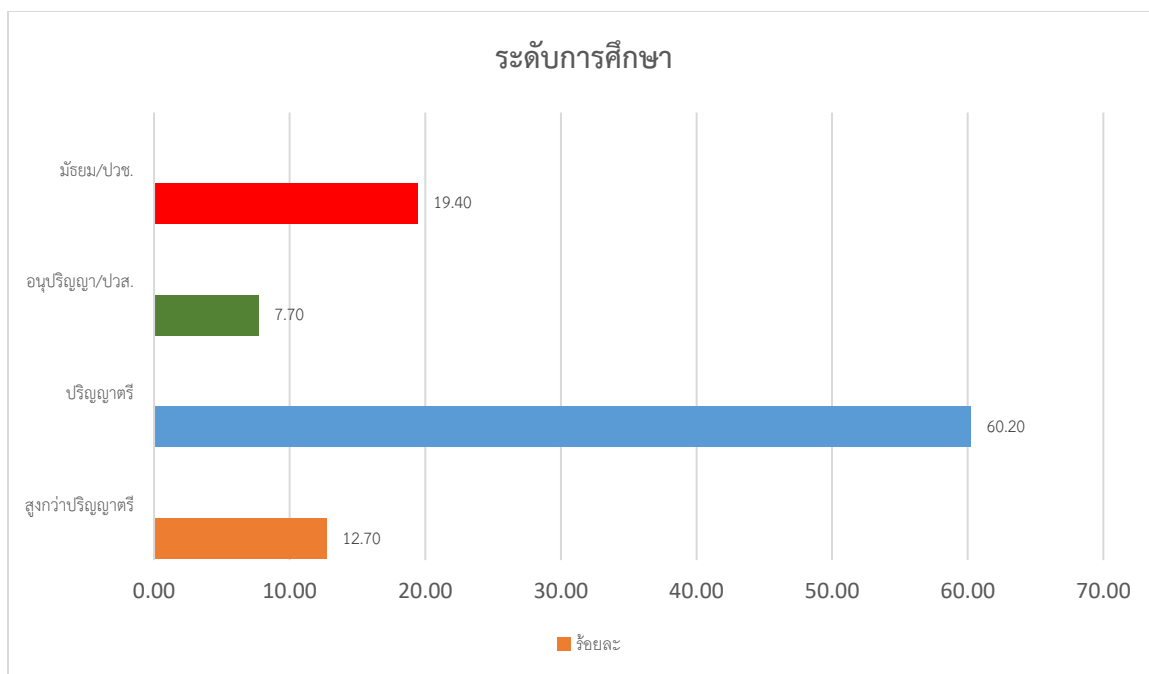
แผนภาพที่ ๑ โครงสร้างของนักท่องเที่ยว

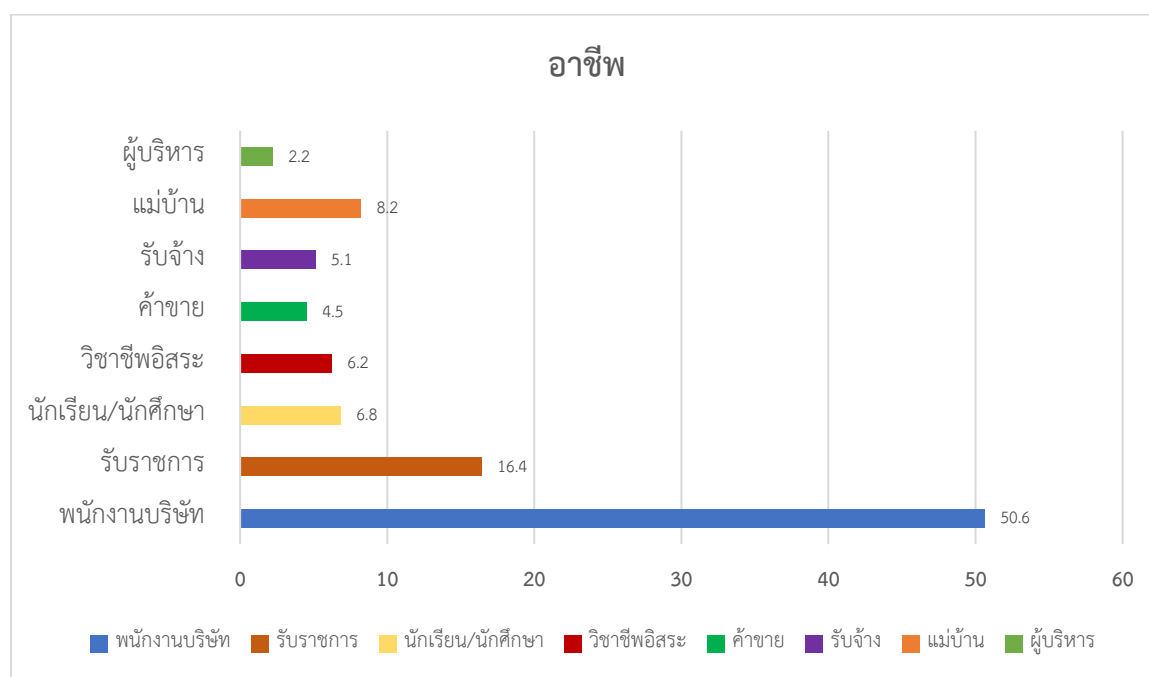
ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากกว่าเพศชาย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๙.๐๐ และร้อยละ ๔๑.๐๐ ตามลำดับ

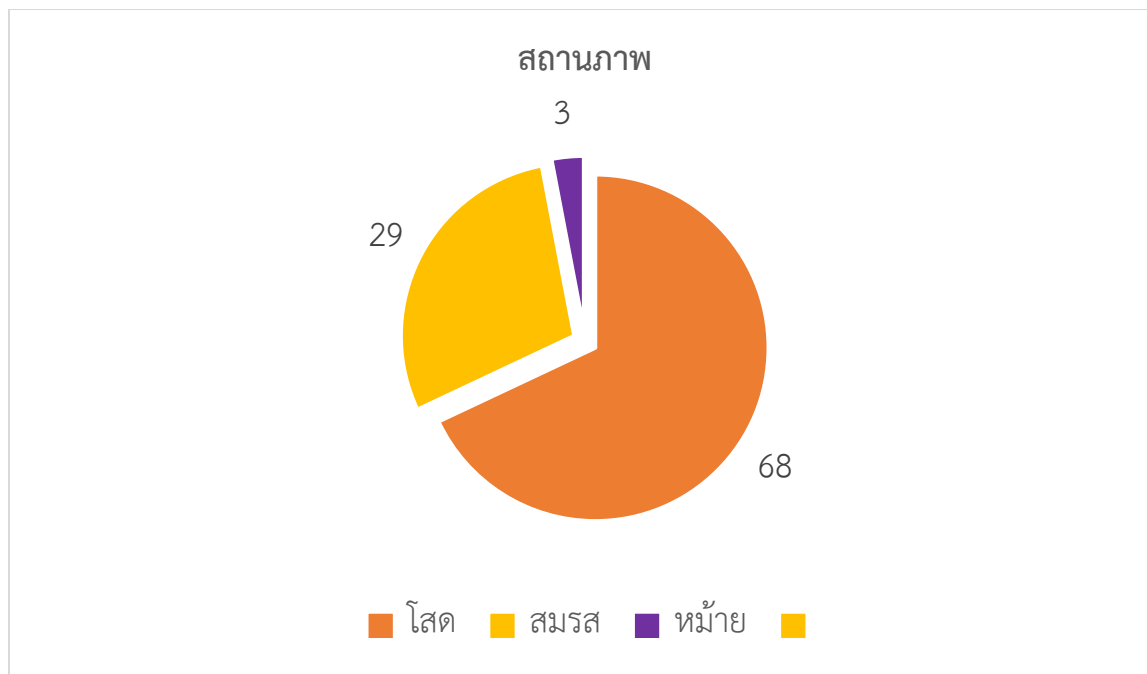
ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๔ ปี รองลงมา คืออายุระหว่าง ๔๕ - ๕๔ ปี ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวในวัยนี้มีความต้องการอิสระ ใช้เวลาว่างในการท่องเที่ยวและต้องการประสบการณ์ในชีวิต

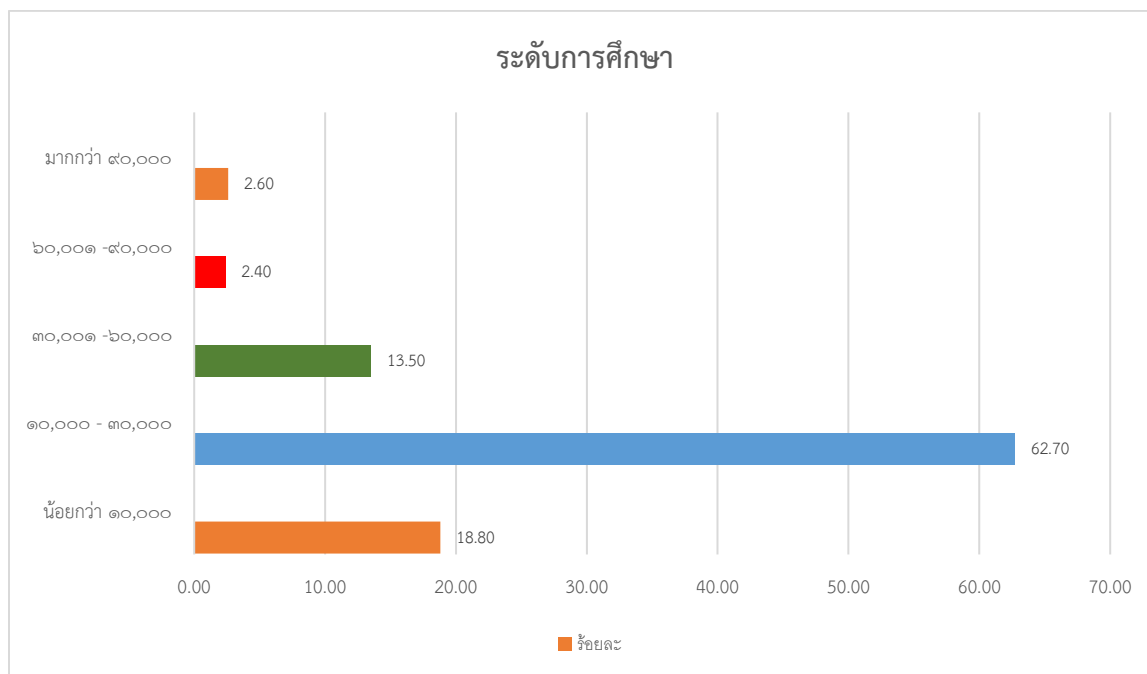
ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ที่ระบุว่า เมื่อบุคคลมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ก็จะนิยมเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด รองลงมา เป็นกลุ่มอาชีพรับราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักเรียน/นักศึกษา

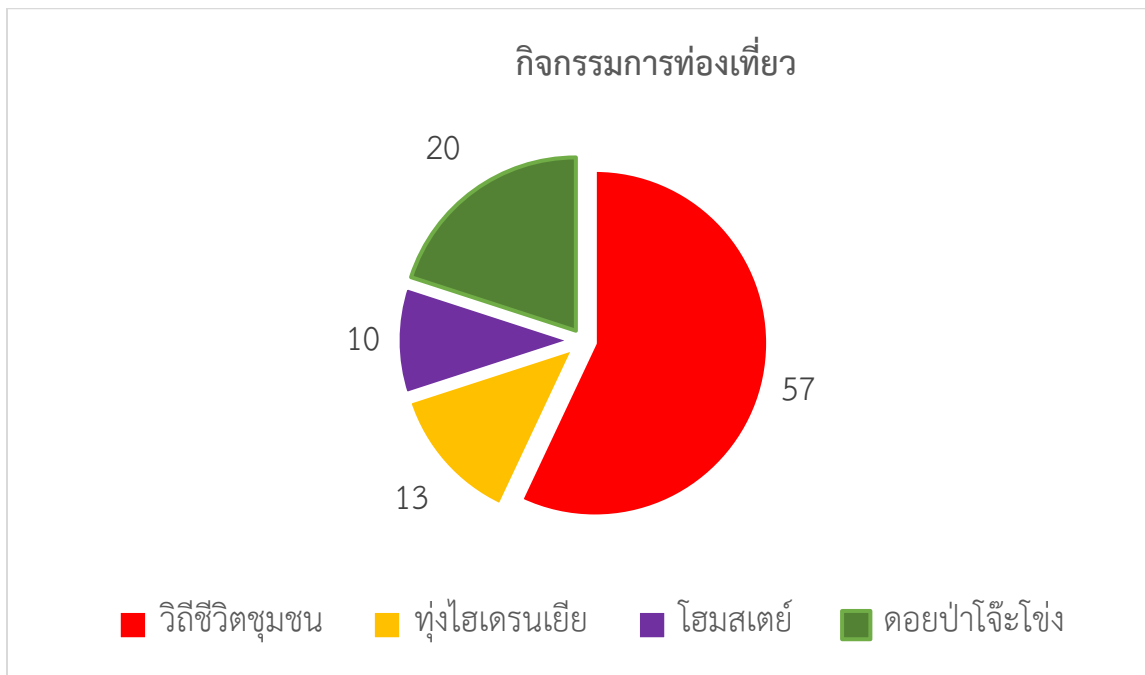

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีสถานะโสด นิยมท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มที่สมรสแล้ว

ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท รองลงมา เป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้ง ๒ กลุ่มนี้รวมกันมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๘๐

กิจกรรมที่น่าสนใจ

ประเภทของกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยม คือ วิถีชีวิตของชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือ ทุ่งดอกไฮเดรนเยีย/นาขั้นบันได และโฮมสเตย์

ปัจจัย/แรงจูงใจในการท่องเที่ยว

ปัจจัยสำคัญ ๔ ลำดับแรก ที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่

๑. นักท่องเที่ยวได้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่นั้น
๒. นักท่องเที่ยวชอบและสนใจด้านวิถีชุมชน ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
๓. นักท่องเที่ยวได้รับคำแนะนำหรือการบอกต่อจากเพื่อนญาติ คนรู้จัก
๔. นักท่องเที่ยวเคยมาเที่ยว และกลับมาประทับใจ

สื่อที่รับรู้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

สื่อที่นักท่องเที่ยวรับรู้ข้อมูลมากที่สุด ๔ ลำดับแรก คือ

๑. อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์
๒. ยูทูบเปอร์
๓. หนังสือ คู่มือการท่องเที่ยว
๔. เพื่อน ญาติ ครอบครัว

สรุปบทเรียน

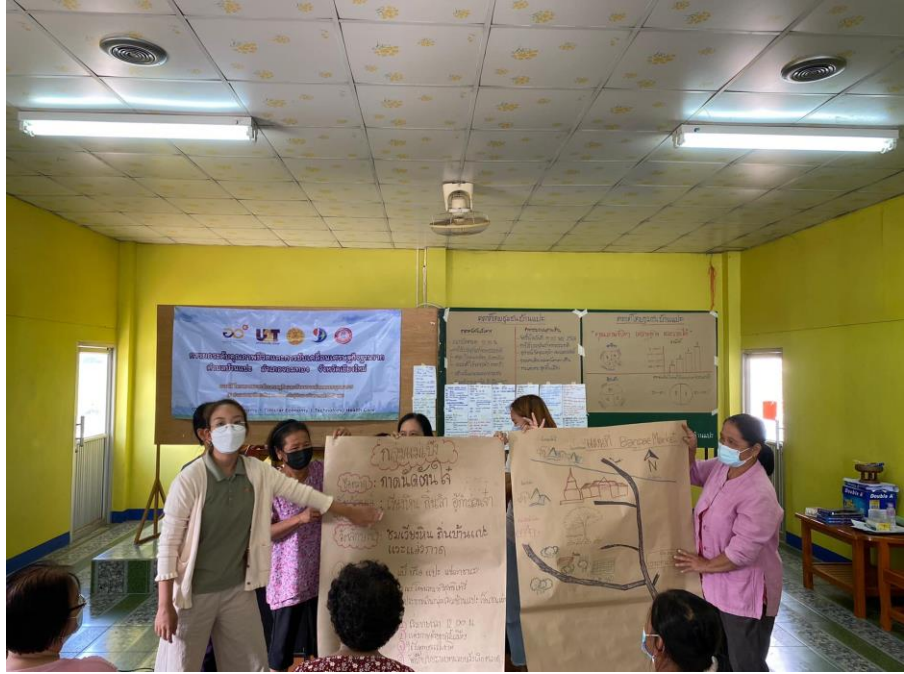
ความมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสินค้าและบริการท่องเที่ยว

การบริการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นจุดขาย สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันต้องสามารถรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างยั่งยืน ตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เก่าแก่ไว้ไม่เปลี่ยนแปลง เน้นการจัดกิจกรรมที่เกิดจากแหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ต่างๆ ในการให้ประสบการณ์แท้ที่ไม่ซ้ำแบบที่ใด (Authentic Experience) แก่นักท่องเที่ยว

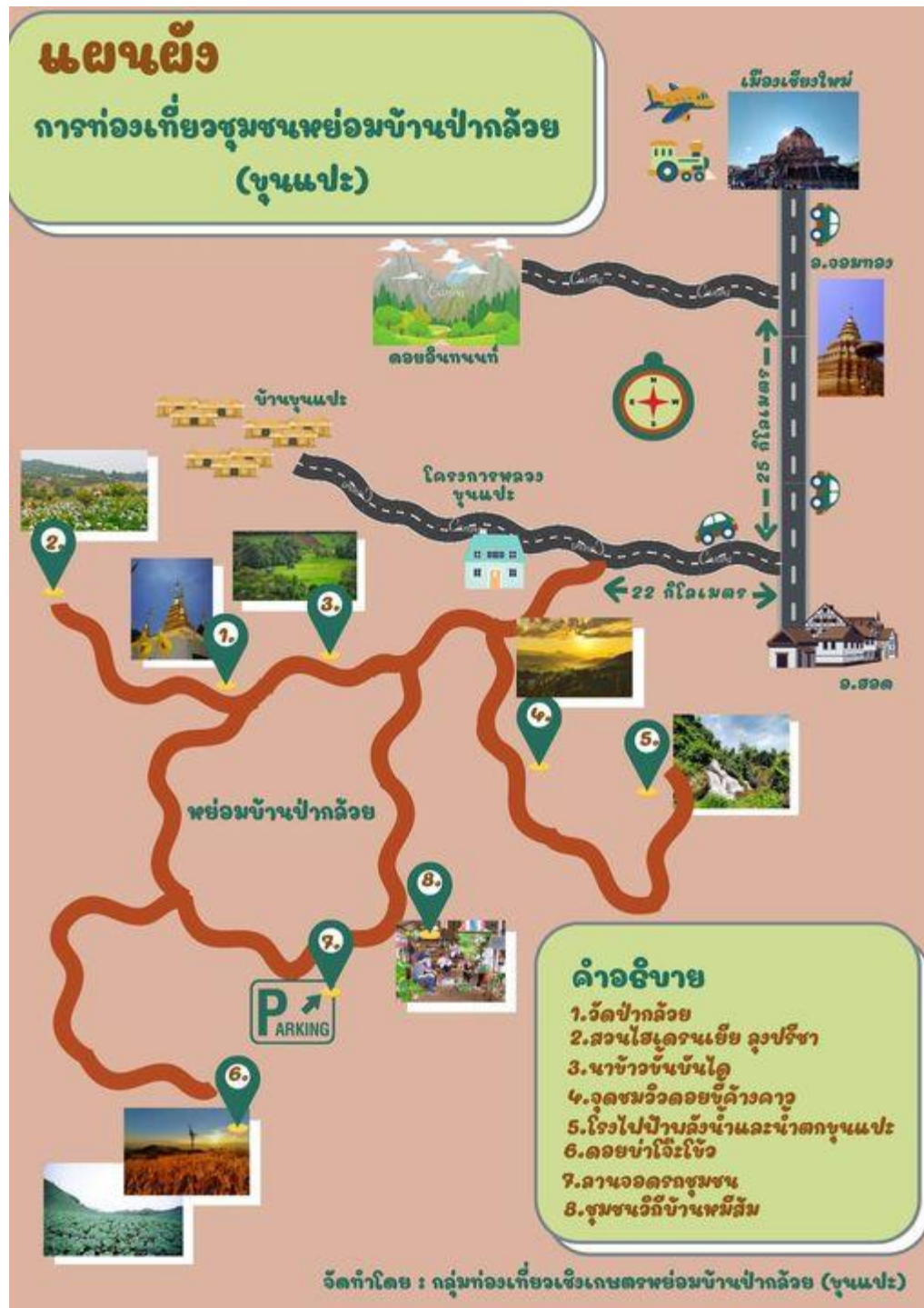

ความพร้อมในการให้บริการ

นอกจากการมีสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์อันโดดเด่นแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือความพร้อมในการให้บริการซึ่งความพร้อมในการให้บริการนี้ รวมถึง การเป็นเจ้าบ้านที่ดีบุคลากรมีทักษะด้านการบริการนอกจากนี้ยังรวมถึงความพร้อมของสถานที่ บรรยากาศ เช่น ถนน/ป้ายบอกทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ

เทศบาลตำบลบ้านแปะ ผู้นำเป็นผู้ริเริ่ม โน้มน้าว ชักจูงและประสานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำกิจกรรมใหม่ๆ ร่วมกันกระตุ้นให้กล้าคิดนอกกรอบ มีความคิดในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และ มุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นจนประสบความสำเร็จ ดังแสดงให้เห็นจากวิสัยทัศน์ความกล้า และวิสัยทัศน์ของนายกเทศมนตรีตำบลบ้านแปะในการรื้อฟื้นประเพณีเก่าๆ ตลอดจนสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ ในส่วนของการท่องเที่ยวชุมชนก็เช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เติบโตขึ้นได้ เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนซึ่งต่างก็มีผู้นำชุมชนที่ดีมีวิสัยทัศน์และได้รับการยอมรับจากชุมชนในพื้นที่

ปัจจัยความสำเร็จ

สินค้าและบริการ : สินค้าและบริการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ให้ประสบการณ์แท้ที่ไม่ซ้ำแบบที่ใด (Authentic Experience) แก่นักท่องเที่ยว

มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรม สามารถ นำมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจได้

บุคลากร

การมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้ประกอบการในการเป็นผู้ริเริ่มหรือคิดส รางสรรค์สิ่งใหม่ๆ มีความสามารถในการโน้มน้าวชักจูงและประสานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ทำกิจกรรมร่วมกันบุคลากรของไทยมีความประณีตละเอียดในการสร้างสรรค์ผลงานที่ใช้ฝีมือผ่านการถ่ายทอดสู่ภูมิปัญญาไทย

วิถีชีวิตชุมชนชนเผ่าบนดอยขุนแปะ

ปัจจัยอื่นๆ

- การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษา ตลอดจนภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ
- ความเข้มแข็งของชุมชน ในการร่วมมือ ร่วมใจกันของทุกฝ่ายสนับสนุนการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในชุมชน

คณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ร่วมสนับสนุนทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบ้านแปะ

เข้าร่วมหารือเพื่อคงวิถีอัตลักษณ์ชุมชน

ผลลัพธ์/ผลกระทบในการดำเนินการ

ในด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การอบรมทรัพยากรวิชิชาคมขาดแคลนเจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม นั้นหมายถึงการสร้างคามเข้มแข็งในกับชุมชนนั่นเอง ทั้งนี้ จำเป็นจะต้องมีการวางระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่ดีเพื่อป้องกันปัญหาด้านการแก่งแย่งผลประโยชน์เมื่อการท่องเที่ยวในชุมชนเริ่มขยายตัว

ในด้านการพัฒนาคนและสังคม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ห้วย รัช ชัก แปะ ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแบ่งบทบาทการทำงานภายในชุมชน มีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ ภายในชุมชน ทำให้เกิดองค์กรชุมชนสำหรับการจัดการ และสนับสนุนให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เกิดการมีส่วนร่วม มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรชุมชน อีกทั้งยังสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เติบโตจากรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง

ในด้าน**สิ่งแวดล้อม** การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างคามภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ/แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ด้านการบริการท่องเที่ยวสร้างสรรค์

๑. การสืบ ค้นเอกลักษณ์และ/หรืออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว เพื่อผนวกแนวคิดสร้างสรรค์ และเพิ่ม ศักยภาพให้กับ สินค้าและบริการท่องเที่ยวมากขึ้น ขณะเดียวกันต้องคงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของพื้นที่ให้คงอยู่สืบไป แม้จะมีการผนวกแนวคิดใหม่ๆ เข้าไปก็ตาม

๒. คัดเลือกและพัฒนาสินค้าท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้นแบบ (Prototype) ที่สอดคล้องกับ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่โดยอาศัยเรื่องราวทางการท่องเที่ยว (Story) อัตลักษณ์ (Identity) ตำนาน ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Uniqueness) ในแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการต่อไป

ด้านการส่งเสริมแหล่งสินค้า

๑. ควรคำนึงถึงขีดจำกัดของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้าน ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขยะ มลพิษ และปัญหาการรุกกล้าที่ดินสาธารณะ เป็นต้น

๒. เทศบาลประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการเงิน และธนาคารต่างๆ ในการจัดหาแหล่งเงินทุน ที่ให้สินเชื่อเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือเพิ่มระยะเวลาผ่อนชำระ ยาวนานขึ้น เพื่อช่วยเหลือชุมชนและผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือผู้ประกอบการรายย่อย ที่ดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวสร้างสรรค์

๓. ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการ เรียนรู้ให้กับคนไทย เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน การศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับ

ด้านการสนับสนุนของภาครัฐ

๑. การให้ความรู้กับ ผู้ประกอบการ ชุมชน และบุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวในทุกภาคส่วน ให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด/ความหมายของการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์

๒. พัฒนาทักษะบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในทุกภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะ การอบรมความรู้ด้าน ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการ ท่องเที่ยว

๓. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยเป็นกิจกรรมที่ทำให้ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน ทดลองปฏิบัติได้จริง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความ ภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น คือ กิจกรรมการเรียนรู้การทอผ้า การทำนา และการทำอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น

๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของพื้นถิ่นให้คงอยู่สืบไป โดยปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์อัตลักษณ์พื้นถิ่น และวัฒนธรรมของชาติแก่ เยาวชน และปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ ให้เยาวชนรู้สึก ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของ ตนเอง เพื่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น

๕. จัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายแสดงสัญลักษณ์เส้นทางท่องเที่ยว หรือบอกเส้นทางตาม แหล่งท่องเที่ยว โดยติดป้ายบอกทางให้ชัดเจน ทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ

๖. ส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ข้อเสนอแนะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มวิถีชีวิต (Lifestyles)

๑. เปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ไปแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตชนบท และการทำเกษตรแบบพึ่งพา ธรรมชาติ โดยคัดเลือกและจัดทำรายชื่อ ชุมชน ฟาร์ม ไร่นา และสวนออร์แกนิกที่มีศักยภาพในการรองรับ นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเลือกได้ตามความสนใจ

๒. ส่งเสริมพัฒนาเมืองหรือชุมชนที่ยังคงอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถี ชีวิตดั้งเดิมให้เป็น เมืองท่องเที่ยว “วิถีชีวิตแบบเนิบช้า” (Slow City) ด้วยการสร้าง สภาพแวดล้อมและพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างเป็น ระบบจากความร่วมมือร่วมใจของคนใน ชุมชน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม การ ทะนุบำรุงวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ธรรมชาติ

๓. การท่องเที่ยวชนบท ควรสร้างสรรค์กิจกรรมเรียนรู้และเที่ยวชมวิถีชีวิตให้ น่าสนใจ เช่น นำนักท่องเที่ยวนั่งรถอีแต่น หรือรถสกายแล็บเที่ยวชมหมู่บ้าน